

Aplicații ale teoremei de medie pentru funcții integrabile

Ilinca Sebastian, profesor Școala cu clasele I-VIII nr. 4 Corabia

În acest articol vom prezenta câteva aplicații ale teoremei de medie pentru funcții integrabile precum și câteva modalități de calcul a unor limite folosind această teoremă.

Teorema (de medie) : Fie $f:[a,b] \rightarrow \mathbb{R}$ o funcție continuă .Atunci există $c \in [a,b]$ astfel

$$\text{încât } \int_a^b f(x)dx = (b-a)f(c) .$$

Demonstrație : f fiind continuă pe $[a,b]$ rezultă conform teoremei lui Weierstrass că f este mărginită și își atinge marginile . Notăm $m = \inf_{x \in [a,b]} f(x)$, $M = \sup_{x \in [a,b]} f(x)$. Există $u,$

$v \in [a,b]$ astfel încât $m = f(u), M = f(v)$.

Avem $m \leq f(x) \leq M \quad \forall x \in [a,b]$, integrăm pe $[a,b]$ și obținem

$$m(b-a) \leq \int_a^b f(x)dx \leq M(b-a) , \text{ de unde } f(u) = m \leq \frac{1}{b-a} \int_a^b f(x)dx \leq M = f(v) . \text{ Dar}$$

f este continuă pe $[a,b]$, deci are proprietatea lui Darboux pe $[a,b]$: $\exists c \in [a,b]$ astfel

$$\text{încât } \int_a^b f(x)dx = (b-a)f(c) .$$

Aplicații:

1) Fie $f:[0,1] \rightarrow \mathbb{R}$ funcție continuă cu proprietatea că $\int_0^1 xf(x)dx > \frac{\pi}{4}$. Să se arate că

există $c \in [0,1]$ astfel încât $c^3 f(c) + cf(c) = 1$.

Soluție : Considerăm funcția auxiliară $g : [0,1] \rightarrow \mathbb{R}$, $g(x) = xf(x) - \frac{1}{x^2 + 1}$.

Alegerea funcției g este sugerată de faptul că $\int_0^1 \frac{1}{x^2 + 1} dx = \frac{\pi}{4}$.

$$\int_0^1 g(x)dx = \int_0^1 \left(xf(x) - \frac{1}{x^2 + 1} \right) dx = \int_0^1 xf(x)dx - \int_0^1 \frac{1}{x^2 + 1} dx = \int_0^1 xf(x)dx - \frac{\pi}{4} > 0 ,$$

rezultă că $\int_0^1 g(x)dx > 0$. Conform teoremei de medie , există un punct $a \in [0,1]$ astfel încât $g(a) > 0$. Funcția g este continuă , iar $g(0) = -1 < 0$. Deoarece $g(c) > 0$ și

$g(0) < 0$ rezultă că există $c \in (0, a)$ astfel încât $g(c) = 0$, echivalent cu

$$cf(c) = \frac{1}{1+c^2} \Leftrightarrow c^3 f(c) + cf(c) = 1.$$

2) Fie $f: [0, 1] \rightarrow \mathbb{R}$ funcție continuă. Să se arate că există $c \in [a, b]$ astfel încât

$$\int_a^c f(x) dx = (b-c)f(c).$$

Soluție : Considerăm funcția auxiliară : $\varphi: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$, $\varphi(x) = (b-x) \int_a^c f(t) dt$.

φ este derivabilă pe $[a, b]$, $\varphi(a) = 0$, $\varphi(b) = 0$, rezultă conform teoremei lui Rolle că există $c \in [a, b]$ astfel încât

$$\varphi'(c) = 0 \Leftrightarrow -\int_a^c f(t) dt + (b-c)f(c) = 0 \Leftrightarrow \int_a^c f(t) dt = (b-c)f(c)$$

3) Fie $a, b \in \mathbb{R}$ cu $0 < a < b$ și $f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$, $f(x) = \frac{\ln(x+1)}{x}$.

Calculați: a) $\lim_{\substack{x \rightarrow 0 \\ x > 0}} \frac{1}{x} \int_{ax}^{bx} f(t) dt$

b) $\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{x} \int_{ax}^{bx} f(t) dt$

(Bacalaureat 2007)

Soluție: Aplicăm teorema de medie funcției f pe intervalul $[ax, bx]$, rezultă că există $c_x \in [ax, bx]$ astfel încât $\int_{ax}^{bx} f(t) dt = (bx - ax)f(c_x)$. Când $x \rightarrow 0, c_x \rightarrow 0$.

a) Limita devine

$$\lim_{\substack{c_x \rightarrow 0 \\ c_x > 0}} (b-a)f(c_x) = \lim_{\substack{c_x \rightarrow 0 \\ c_x > 0}} \frac{\ln(1+c_x)}{c_x} (b-a) = b-a$$

b) Când $x \rightarrow \infty, c_x \rightarrow \infty$, limita devine

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{1}{x} \int_{ax}^{bx} f(t) dt = \lim_{c_x \rightarrow \infty} \frac{\ln(1+c_x)}{c_x} (b-a) \stackrel{l'Hospital}{=} (b-a) \lim_{c_x \rightarrow \infty} \frac{1}{1+c_x} = 0$$

4) Calculați $\lim_{n \rightarrow \infty} \int_{\frac{1}{n+1}}^{\frac{1}{n}} \frac{\sin x}{x^3} dx, n \in \mathbb{N}$.

Soluție : Fie $f : [\frac{1}{n+1}, \frac{1}{n}] \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = \frac{\sin x}{x^3}$, evident f verifică ipotezele

teoremei de medie , așadar $\exists c_n \in [\frac{1}{n+1}, \frac{1}{n}]$ astfel încât $\int_{\frac{1}{n+1}}^{\frac{1}{n}} \frac{\sin x}{x^3} dx = (\frac{1}{n} - \frac{1}{n+1})f(c_n)$,

relație echivalentă cu $\int_{\frac{1}{n+1}}^{\frac{1}{n}} f(x) dx = \frac{1}{n(n+1)} \frac{\sin c_n}{c_n^3}$. Când $n \rightarrow \infty, c_n \rightarrow 0$, folosind

criteriul cleștelui limita este egală cu 1.

5) Fie $f : [0,1] \rightarrow \mathbb{R}$ o funcție continua pentru care există $t \in \mathbb{N}^*$ astfel încât

$$(t+1) \int_0^1 f(x) dx = 1. \text{ Să se arate că există } c \in [0,1] \text{ astfel încât } f(c) = c^t.$$

Soluție : $\int_0^1 x^t dx = \frac{1}{t+1}$. Avem : $\int_0^1 f(x) dx = \int_0^1 x^t dt$, relație echivalentă cu

$$\int_0^1 (f(x) - x^t) dx = 0.$$

Aplicăm teorema de medie funcției $g : [0,1] \rightarrow \mathbb{R}, g(x) = f(x) - x^t$, rezultă că

există $c \in [0,1]$ astfel încât $\int_0^1 g(x) dx = g(c)$, echivalent cu $g(c) = 0$, adică

$$f(c) = c^t.$$

6) Se consideră funcțiile $f, F : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}, f(x) = e^{\sin^2 x}$, $F(x) = \int_0^x f(t) dt$ și șirul

$(x_n)_{n \in \mathbb{N}^*}$ cu $x_n = F(1) + F(\frac{1}{2}) + \dots + F(\frac{1}{n}), n \in \mathbb{N}^*$. Arătați că $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = \infty$.

Soluție: Aplicăm teorema de medie funcției $F : [0, x] \rightarrow \mathbb{R}$, $F(x) = \int_0^x f(t)dt$ și

deducem că există $c_x \in (0, x)$ astfel încât $\int_0^x f(t)dt = xf(c_x)$.

$$\text{Dar } F\left(\frac{1}{k}\right) = \frac{1}{k} e^{\sin^2 c_k}.$$

$$0 < c_k < \frac{1}{k} \Rightarrow 0 < \sin^2 c_k < \sin^2 \frac{1}{k} \Rightarrow 1 < e^{\sin^2 c_k} < e^{\sin^2 \frac{1}{k}} \Rightarrow \frac{1}{k} < \frac{1}{k} e^{\sin^2 c_k} < \frac{1}{k} e^{\sin^2 \frac{1}{k}}$$

Prin sumare obținem : $\sum_{k=1}^n \frac{1}{k} < x_n < \sum_{k=1}^n \frac{1}{k} e^{\sin^2 \frac{1}{k}}$. Dar $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1}{k} = \infty$ și deci $\lim_{n \rightarrow \infty} x_n = \infty$

Bibliografie:

1. C.P. Niculescu-Analiza matematică pe dreapta reală , Ed.Universitaria 2002
2. Eugen Radu, Ovidiu Șontea-Matematică manual pentru clasa a XII M1,Ed. ALL 2007